

ZDRAVLJENJE GARIJ

Garje (skabies, srbečica) pri ljudeh povzroča pršica *Sarcoptes scabiei* variatio *hominis*. Bolezen uvrščamo med ektoparazitoze. V večini primerov okužbo zdravimo uspešno z lokalnimi zdravili.

Lokalno zdravilo (v obliki kreme, losjona, mazila) nanese na kožo od vratu do prstov na nogi. Za otroke priporočajo, da sredstvo nanese na kožo celega telesa (tudi lasišče, vrat, ušesa in obraz, a ne v predel oči in okoli ust) in ne samo od vratu do prstov na nogi. To ne velja za žveplov precipitat.

Zdravila ne smemo nanesti na kožo takoj po topli kopeli, ker pride do večje sistemske absorpcije zdravila, lokalno pa se učinek zmanjša.

Po umivanju rok ali drugih delov telesa je potrebno lokalno zdravilo na te predele ponovno nanesti.

Priporočljivo je nanašanje zdravila zvečer.

LOKALNO ZDRAVLJENJE

Priporočena sredstva

Sredstvo prvega izbora	Sredstvo izbora za zdravljenje garij v EU, Veliki Britaniji, Avstraliji in ZDA
Aktivna substanca	5% permethrin
Ime zdravila	INFECTOScab 5% krema
Potreben čas delovanja	8 do 12 ur, ponoviti čez 7 do 14 dni ²
Kontraindikacije	Preobčutljivost na zdravilo permethrin ali druge učinkovine piretrinske skupine ¹ Uporaba do 2. meseca starosti ^{1,2}
Posebna pozornost	Krema ne sme priti v stik z očmi, sluznicami (nazofaringealni predel, predel spolovil) ali odprtimi ranami ¹ Uporaba od 2. meseca starosti dalje ^{1,2} Preobčutljivost na krizanteme in druge nebinovke – zdravljenje le v primeru, če je strogo indicirano ¹
Nosečnost	Priporočeno zdravljenje tudi v času nosečnosti in dojenja ² Iz previdnostnih razlogov se je med prvim trimestrom nosečnosti uporabi zdravila Infectoscab boljše izogibati ¹
Dojenje	Iz varnostnih razlogov naj doječe matere pet dni po uporabi zdravila Infectoscab 5% krema ne dojijo ¹
Potrebne količine	Odrasli in otroci > 12 let: 30 g Otroci 5-12 let: 15 g Otroci 1-5 let: 7,5 g Otroci od 2. mesecev starosti so 1. leta: 4 g
Priporočila	Pri nanašanju zdravila Infectoscab 5% kreme s strani druge osebe, je priporočljiva uporaba zaščitnih rokavic. ¹

¹ Vir: Infectoscab 5% krema, Povzetek glavnih značilnosti zdravila

² Evropske smernice za zdravljenje skabiesa (citat 2)

Zdravilo 2. izbora	Žveplov precipitat v vazelinu*
Aktivna substanca	Sulphuri praecipitati (6 – 33%)
Ime zdravila	Magistralno pripravljen preparat, kot krema, mazilo ali losjon
Potreben čas delovanja	1x dnevno 3 zaporedne dni
Posebna pozornost - % zdravila glede na starost	Dojenčki in otroci do 5. leta: 6%, do 15. leta 10%, odrasli 15-20%. Višje koncentracije (20% do 33%) se priporočajo za bolj luščeča žarišča, dlani ali podplate in samo pri odraslih
Kontraindikacije	Pridružena druga kožna obolenja
Nosečnost, dojenje	Zdravilo velja za varno tudi v času nosečnosti in dojenja

* Žveplo je v Evropskih smernicah za zdravljenje skabiesa uvrščeno med zdravila 2. izbire.

Druga zdravila za lokalno zdravljenje

V Evropskih smernicah za zdravljenje garij so priporočena tudi naslednja lokalna zdravila, ki pa niso na voljo v Sloveniji:

- benzil benzoat kot zdravilo ožjega izbora
- alternativne možnosti zdravljenja: 0,5% malation solucija, 1% ivermektin losjon, sintetični piretrini.

Splošna priporočila

Vedno istočasno zdravimo družinske člane in druge osebe, ki so bile v stiku z okuženo osebo, da preprečimo ponovno okužbo.

V šolo ali službo se bolniki lahko vrnejo 24 ur po zaključenem prvem zdravljenju in ni nikakršnega razloga za izključitev iz šole, vrtca ali omejevanje drugih aktivnosti!

Po zaključenem zdravljenju svetujemo kontrolni pregled pri zdravniku čez 2 tedna, da preverimo učinkovitost zdravljenja.

Novorojenčke in nosečnice zdravimo le pri klinično značilni ali laboratorijsko potrjeni okužbi.

SISTEMSKO ZDRAVLJENJE

Indikacijo za sistemsko zdravljenje vedno postavi dermatolog. Sistemsko zdravljenje praviloma kombiniramo z lokalnim zdravljenjem.

Indikacije za zdravljenje z ivermektin tbl.:

- norveške garje
- večji endemični ali epidemični izbruhi okužb, okužbe v nekaterih kolektivih (domovi starejših občanov, zapori, ...)
- po presoji dermatologa drugi primeri okužb, odpornih na lokalno zdravljenje

sredstvo	Ivermectin*
Aktivna substanca	Polsintetični makrociklični laktonski antibiotik za oralno uporabo
Ime zdravila	Stromectol 3 mg tbl.
Kontraindikacije	Preobčutljivost na ivermektin Nosečnost Dojenje
Posebna pozornost	Se ne predpisuje otrokom, mlajšim od 5 let in lažjim od 15 kg
Potrebne količine	Odmerek: 200 mikrogramov/kg telesne teže per os v enkratnem odmerku <ul style="list-style-type: none"> - telesna teža 36 do 50 kg: 3 tablete po 3 mg - telesna teža 51 -65 kg: 4 tablete po 3 mg - telesna teža 66-79 kg: 5 tablet po 3 mg Postopek lahko ponovimo čez 7 dni, po presoji zdravnika

* Moti delovanje kanalov za Cl ione, prisotne v nevronih in miocitih pršice. Spodbuja prekomerno sproščanje neurotransmiterjev v periferni živčni sistem pršice, kar povzroči paralizo pršice in njenega prebavnega trakta.

Ivermectin se v Sloveniji za zdravljenje garij uporablja kot neregistrirano zdravilo za to indikacijo («off label»). V nekaterih državah je za garje uradno registrirano zdravilo (Francija, Nizozemska, Nemčija, Avstralija). Leta 2019 je Svetovna zdravstvena organizacija ivermektin uvrstila med esencialna zdravila za zdravljenje ektoparazitov (skabiesa).

HIGIENSKI UKREPI

PERILO	Po prvem nanosu zdravila (ob zdravljenju s permetrinom), vsa oblačila operemo v pralnem stroju pri temperaturi nad 50 °C (vsaj 35 minut). Perilo, ki ga ne moremo oprati ali drugi potencialno okuženi predmeti (čevlji, copati, igrače), damo za 4 dni na zrak, v tem času pršica pogine. Perilo, ki ga ne moremo oprati ali drugi potencialno okuženi predmeti (čevlji, copati, igrače), lahko tudi zapremo v plastično vrečko in postavimo na temperaturo 21 °C v suho okolje za 3 do 4 dni ali (manj praktično priporočilo) zamrznemo pri temperaturi -25 °C za dve uri.
POSTELJNINA, BRISAČE	Operemo v pralnem stroju, pri temperaturi nad 50 °C (vsaj 35 minut), ali suho kemično čiščenje, ali v skladu z drugimi navodili, omenjenimi za perilo.
OKOLJE	Pohištvo, ki je prevlečeno z blagom, izločimo iz uporabe za 24 ur in nato očistimo s sesalcem. Pohištvo, ki se lahko mokro čisti, po 24 urah pobrišemo z vodo in detergentom. Sesanje bivalnega okolja, priporočljivo je tudi sesanje avtomobilskih sedežev.
UPORABA ZAŠČITNIH ROKAVIC	Ob izvajanju vseh priporočenih higienskih ukrepov je priporočljiva uporaba zaščitnih rokavic.
IZOLACIJA	Osebe z garjami ne potrebujejo izolacije, razen v primeru hude oblike (norveške garje)
NEDOSLEDNO IZVAJANJE VSEH UKREPOV SAMO ENE OSEBE V KOLEKTIVU IMA LAHKO ZA POSLEDICO NEUSPEŠNO ZDRAVLJENJE CELOTNEGA KOLEKTIVA	

Perilo operemo tudi po končanem zdravljenju s permetrinom (po 2. nanosu čez 7 dni) ali žveplom, takrat ponovno zamenjamo posteljnino.

Vsak preparat ima svoja priporočila, katera je potrebno dosledno upoštevati! Bolnikom priporočamo, da pri vsakem preparatu skrbno preberejo navodila za uporabo.

VZROKI ZA NEUSPEH ZDRAVLJENJA

Vzrokov za neuspeh zdravljenja je lahko več: nepravilna uporaba zdravila, opustitev ponovnega zdravljenja, nezadostno izvajanje higienskih ukrepov s potencialno okuženimi predmeti in v bivalnem okolju, opustitev zdravljenja oseb, ki so bile v stiku z obolelim, ponovitev okužbe.

Zdravljenje je lahko neučinkovito v primeru, da smo bili pri nanosu zdravila površni in nismo zajeli celotne površine kože ali pa po umivanju rok ali drugih delov telesa nismo vsakič znova nanесли lokalnega zdravila.

Pomembno je, da se istočasno zdravijo vsi družinski člani in osebe, ki so bile v stiku z bolnikom, drugače lahko pride do ponovne okužbe od nezdravljenih oseb.

Bolnike in osebe, ki so bile z njimi v stiku, je potrebno opozoriti, da tudi po uspešnem zdravljenju mrtve pršice ostanejo v koži in lahko povzročajo preobčutljivostno reakcijo kože na antigene pršice, s srbežem, kar lahko traja še 2-3 tedne, dokler koža ne izloči mrtvih pršic. Za lajšanje srbenja bolnikom predpišemo sredstva, ki srbenje umirijo.

V strokovni literaturi je vse več poročil o rezistenci na permetrin, pojavljajo se tudi posamezna priporočila o rezistenci na ivermektin.

Posodobljeno: 3.10.2022, Razširjeni strokovni kolegij za dermatovenerologijo

Viri :

1. Infectoscab 5% krema. Povzetek glavnih značilnosti zdravila.
2. Salavastru CM, Chosidow O, Boffa MJ et al. European guideline for the management of scabies. *J Eur Acad Dermatol Venereol* 2017;31:1248-1253.
3. Dressler C, Rosumeck S, Sunderkötter C et al. The treatment of scabies. *Dtsch Arztebl Int* 2016;113: 757-762.
4. Sunderkötter C, Wohlrab J, Hamm H. Scabies: Epidemiology, Diagnosis and Treatment. *Dtsch Arztebl Int* 2021; 118:695-704.
5. Nenoff P, Süß A, Schulze I et al. Scabies – Renaissance einer Ektoparasitose. *Hautarzt* 2021;72:125-136.
6. Cox NH. Permethrin treatment in scabies infestation: importance of the correct formulation. *BMJ* 2000; 320(7226):37-38.
7. Johnson G, Sladden M. Scabies: diagnosis and treatment. *BMJ* 2005;331(7517):619-622.
8. Lee SK, Kim JH, Kim MS et al. Risk factors for scabies treatment resistance: a retrospective cohort study. *J Eur Acad Dermatol Venereol* 2022;36:126-132.
9. Chandler DJ, Fuller LC. A review of scabies: an infestation more than skin deep. *Dermatology* 2019;235:79-90.
10. Sunderkötter C, Aebischer A, Neufeld M et al. Increase of scabies in Germany and development of resistant mites? Evidence and consequences. *J Dtsch Dermatol Ges* 2019;17:15-23.
11. Mang R, Kremer A, Lehman P et al. Scabies – klinische Therapieresistenz auf permethrin: Fallbeschreibung und eine kritische Auseinandersetzung mit den aktuellen Therapieempfehlungen. *Haurarzt* 2021;72:595-599.
12. WHO Model List of Essential Medicines - 22nd list (2021). Dostopno na spletni strani (30. 9. 2022): <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-MHP-HPS-EML-2021.02>